

BOUWHISTORISCHE VERKENNING

Adres: Herestraat 67/ 67a (voorhuis), Groningen
Status: BBP
Periode: 23 april en 11 augustus 2004
Onderzocht door: A. de Gooier, J.A. van der Hoeve, T.Tel en H. Wiertz.
Auteur: J.A. van der Hoeve
Datum: 18/ 22 januari 2005, toevoeging afbeeldingen 20 april 2007

Inleiding

Deze bouwhistorische verkenning is uitgevoerd in het kader van het project Bouwhistorische inventarisatie en verkenning van de binnenstad van Groningen. Dit is het eerste project in het kader van de cultuurhistorische inventarisatie van het hele grondgebied van de gemeente Groningen die tot doel heeft de cultuurhistorische kwaliteiten in beeld te brengen.

De bouwhistorische verkenning bevat een korte schets van de bouwgeschiedenis van het pand, een beschrijving van het interieur en het exterieur en een waardestelling. Het onderzoek richt zich in hoofdzaak op het gebouw zelf, waarbij in beperkte mate gebruik is gemaakt van schriftelijke bronnen en oud kaartmateriaal. De bouwgeschiedenis wordt daarom in hoofdlijnen weergegeven. Ook is het mogelijk dat achter de huidige voorzetwanden en verlaagde plafonds oudere constructies en interieurafwerkingen verborgen zitten.

Voor het onderzoek naar de bouwgeschiedenis is gebruik gemaakt van het bouwdoos van de dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken van de Gemeente Groningen.

SITUERING/ STRUCTUUR

Herestraat 67 ligt in het bouwblok tussen de Herestraat (oostzijde), Kleine Pelsterstraat (zuidzijde), Pelsterstraat (westzijde) en Vismarkt/ Koude Gat (noordzijde). Het voorhuis kan worden omschreven als een gedeeltelijk onderkelderd diephuis van twee bouwlagen met een zadeldak met schildeind (voorzijde).¹ De voorgevel is uitgevoerd als een drielaags schermgevel (een lijstgevel met omgezette hoeken). Aan de linkerzijde bevindt zich een brede gang, rechts een ozendrup. Tegen de zuidgevel staat een aanbouw met een steil lessenaardak, die het trappenhuis van de bovenwoning bevat. Tegen de achtergevel staat een smaller tweelaags tussenlid met een plat dak, voorzien van een eenlaags uitbreiding met een balkon (zuidzijde).

Daarachter volgt een tweelaags dwarsvleugel met twee naast elkaar gelegen schilddaken, gelegen achter Herestraat 67 (zuidelijk deel) en Herestraat 63/65 (noordelijk deel). Deze dwarsvleugel is niet in dit onderzoek betrokken, aangezien dit grotendeels is verzelfstandigd en een eigen adres heeft.

BOUWGESCHIEDENIS

Bij deze bouwhistorische verkenning kon worden vastgesteld dat het pand Herestraat 67 uit de Middeleeuwen stamt. Er zijn aanwijzingen voor twee bouwfases, zowel in de opbouw van het pand (met onder meer niveaoverschillen) als in de constructie. De oudste gedeelten van het huis zouden nog uit de 13de of 14de eeuw kunnen dateren, getuige het metselwerk in de borstwering van de zuidgevel (baksteenformaat: circa 31 x 15 x 8 cm, vierlagenmaat: 40½ cm).² Omdat slechts een fragment van het metselwerk viel te zien, kunnen geen nadere conclusies over de opzet en bouwmassa van dat gebouw worden getrokken. De huidige kapconstructie en het metselwerk van het achterste deel van de noordgevel (baksteenformaat: 28½-30 x 13-14½ x 6½-8 cm, tienlagenmaat: 83-88½ cm) stammen waarschijnlijk uit de 15de eeuw, hetgeen een aanwijzing is voor een uitbreiding of modernisering van het pand. In de kapconstructie zijn hergebruikte balken herkenbaar. Het voorhuis van het pand bestond sedertdien uit twee bouwlagen en een zadeldak. De voor- en achtergevel waren uitgevoerd als top- of trapgevels. Kenmerkend verder zijn de grote hoogte van de begane grond en de geringe hoogte van de eerste verdieping. Vermoedelijk was alleen het achterste deel van het huis voorzien van een souterrain, waarboven een opkamer. Dit deel besloeg ongeveer 1/3 van de plattegrond.

Volgens de vogelvluchtplattegrond van Groningen door Haubois (1643) bestond het pand toentertijd uit een voorhuis en een tweetal achterhuizen, alle voorzien van een zadeldak (oost-westrichting). De

¹ De breedte van het pand bedraagt circa 8½ meter, de lengte ongeveer 19 meter.

² Omgerekend naar een tienlagenmaat is dit circa 1 meter, wat voorkomt in de 13de en 14de eeuw. Gelet op het geringe aantal metingen is deze datering niet zeer betrouwbaar, hooguit een indicatie.

voorgevel van het voorhuis staat aangegeven als een topgevel. Vermoedelijk heeft het pand enige schade opgelopen door de beschietingen tijdens het zes weken durende beleg door de Munsterse bisschop Christoffel Bernhard van Galen ('Bommenberend') in 1672. In de kapconstructie zijn enkele versplinterde sporen te zien, die met behulp van spalken zijn hersteld.

Uitsnede uit de kaart van Haubois uit omstreeks 1643. Het noorden is links op deze kaart.

In de late 18de eeuw of vroege 19de eeuw is de voorgevel verbouwd tot een drielaags lijstgevel. Om deze gevel een rijzig en voorname aanzicht te geven, heeft men de vensters van de eerste verdieping groter gemaakt dan de verdiepingshoogte. Inwendig is dit opgelost door toepassing van koven in de voorste kamers op de eerste verdieping. Op de eerste verdieping zijn verder nog twee 18de-eeuwse deuren te vinden. Wellicht stammen ook enkele tussenwanden op dit niveau uit deze periode.

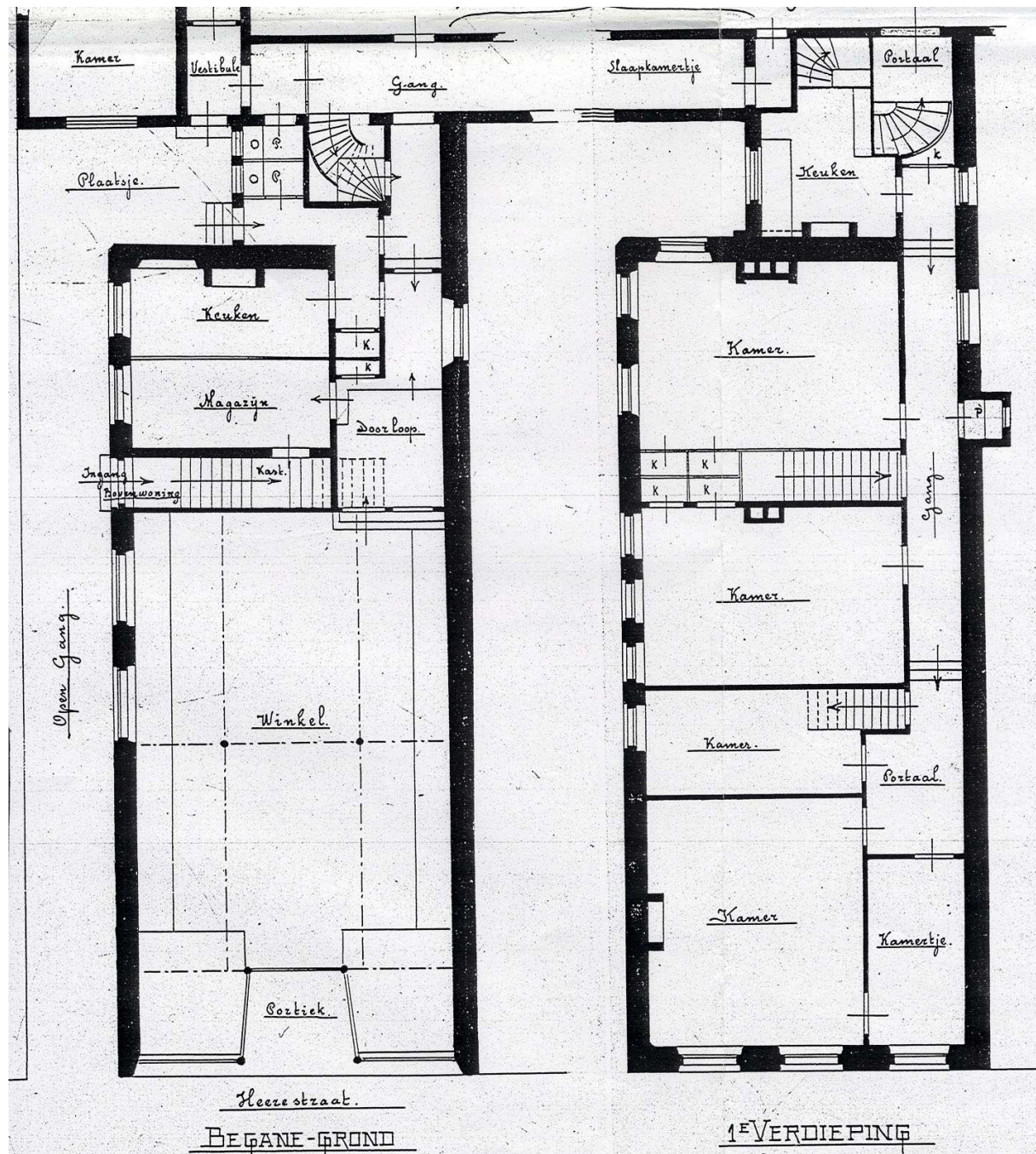
De kadastrale minuut uit omstreeks 1830 met daarop aangegeven de moderne huisnummering. Het huis heeft een achterhuis dat gedeeltelijk achter twee buurpanden ligt en een forse tuin.

In de tweede helft van de 19de eeuw heeft een herinrichting van de begane grond en eerste verdieping plaatsgevonden. De opgang naar de eerste verdieping werd verplaatst naar het achterste deel van het huis, voorzien van een toegang vanuit de steeg ter linkerzijde. Uit deze periode stammen nog diverse interieur-afwerkingen op de eerste verdieping, waaronder stucplafonds, schouwen en deuren. Deze verplaatsing van het trappenhuis had waarschijnlijk te maken met de inrichting van het voorste deel van de begane grond tot een winkelruimte. Uit onderzoek van het bouwdoossier is bekend dat er in 1895 een (nieuwe?) winkelpui werd geplaatst, op aanvraag van L.D. de Jong.

Uit 1906 dateert een plan om de winkel in achterwaartse richting te vergroten, zodat deze de gehele oppervlakte van de begane grond zou beslaan. Daarvoor zou de vloer van de opkamer moeten worden verlaagd, ten koste van de hoogte van het souterrain. Volgens plan zou de opgang naar de eerste

verdieping verplaatst moeten worden naar een aanbouw tegen de achtergevel. Deze verbouwing is niet doorgegaan, zo blijkt uit latere bouwtekeningen.

Pas in 1936 werd de winkel vergroot tot de volle omvang van het voorhuis, waarvoor het trappenhuis werd opgenomen in een aanbouw tegen de linker zijgevel (of zuidgevel). De 19de-eeuwse pui werd vervangen door een nieuwe winkelpui met een breed portiek in het midden. Deze verbouwing werd uitgevoerd naar ontwerp van het bouw bureau van NV BATA te Best.

Opmetingstekening van het voorhuis uit 1906.

In 1948 werd een aanvraag ingediend voor de achterwaartse vergroting van de winkelruimte, naar een ontwerp van W. Persijn. Opdrachtgever was de NV Nederlandsche Schoen- en Lederfabrieken 'Bata' uit Best. Dit plan werd niet uitgevoerd. In 1949 werd wel een plan uitgevoerd voor de herinrichting van de achterbouw, eveneens naar ontwerp van W. Persijn. Uitbreiding van de winkel vond plaats in 1953, naar een ontwerp van het architectenbureau Th. Wildeboer. Deze verbouwing betrof de

koppeling van de winkelruimte in het voorhuis met de begane grond van het achterhuizen, waarvoor onder meer de achtergevel van het voorhuis werd gesloopt en het tussenlid werd verbreed. tegen de achtergevel van de beide achterhuizen kwam een forse eenlaags uitbreiding tot stand. Ook kreeg de voorgevel van het voorhuis een nieuwe winkelpui.

In 1965 vonden opnieuw wijzigingen plaats op de begane grond. Vermoedelijk is toen ook de betonvloer aangelegd. Veranderingen in de winkelpui vonden plaats in 1965, 1975 en 1980. Naderhand hebben nog enige modernisering in de pui en winkelruimte plaatsgevonden, toen een herbesteding plaatsvond van schoenwinkel (Bata) tot kledingwinkel (M&S Mode).

BESCHRIJVING VOORHUIS

gevels

De voorgevel is een drielaags lijstgevel met een gladde gepleisterde afwerking. De gevel heeft een laat-18de-eeuwse/ vroeg-19de-eeuwse opzet, het pleisterwerk een laat-19de-eeuws karakter. Op de begane grond bevindt zich een hoge pui van recente datum (1980 en later). De eerste verdieping bevat drie getoogde vensters, waarvan de kozijnen waarschijnlijk uit de eerste helft van de 19de eeuw stammen en de ramen uit de 20ste eeuw. Opvallend is dat deze vensters groter zijn dan de verdiepingshoogte, zodat er koven in de zoldervloer noodzakelijk zijn. Ook de tweede verdieping of mezzanino-verdieping heeft getoogde vensters. Hiervan stammen de kozijnen uit de eerste helft van de 19de eeuw, de ramen waarschijnlijk uit de late 19de eeuw of vroege 20ste eeuw.

Links de zuidgevel met afgeschuinde muurhoek en westgevel en rechts het achterste gedeelte van de noordgevel.

De zuidelijke zijgevel is een tweelaags langsgewel, voorzien van een pleisterlaag met een verdeling in schijnblokken. Deze blokken zijn gescharreerd. Er zijn diverse ankers te zien, die getuigen van enkelvoudige balklagen boven de begane grond en de eerste verdieping. Op de eerste verdieping zijn enkele ankers uit één stuk herkenbaar, vermoedelijk uit de 15de eeuw. De gevels van het aangebouwde trappenhuis zijn afgewerkt met vlak pleisterwerk (1936). De aansluitende schoorsteen is uitgevoerd in schoon metselwerk.

Op de begane grond bevinden zich slechts twee vensters, gesitueerd achter het trappenhuis. Deze beide vensters zijn geblindeerd met plaatmateriaal. De eerste verdieping bevat vijf vensters, namelijk drie voor het aangebouwde trappenhuis en twee daarachter. Voor het trappenhuis bevinden zich twee grote vensters met achtruitsschuiframes en een venster met een zesruitsschuifraam, alle uit de 19de eeuw. De beide vensters achter het trappenhuis hebben zesruitsschuiframes met brede middenroeden. Deze vensters hebben een vroeg-19de-eeuwse karakter.

De achtergevel is een tweelaags topgevel, die voor het grootste deel schuil gaat achter het tussenlid. Het zichtbare deel van de eerste verdieping heeft een soortgelijke pleisterafwerking als de zijgevel, eveneens met schijnblokken en scharringen. Het 19de-eeuwse venster bevat een stolpraam van tamelijk recente datum (late 20ste eeuw) en een tweeruitsbovenlicht (19de eeuw). De geveltop is bekleed met houten rabatdelen (1965?).

De noordelijke zijgevel is slechts gedeeltelijk zichtbaar. De gevel is uitgevoerd in schoon metselwerk, waarvan alleen het achterste deel wit is geschilderd. Het achterste deel van deze gevel vertoont enigszins onregelmatig metselwerk (baksteenformaat: $28\frac{1}{2}$ - 30 x 13 - $14\frac{1}{2}$ x $6\frac{1}{2}$ - 8 cm, tienlagenmaat: 83 - $88\frac{1}{2}$ cm), dat mogelijk uit de 15de eeuw dateert. In deze zone bevindt zich ook een smal venster, voorzien van een drieruitsschuifraam uit de late 19de eeuw. Het kozijn moet aanzienlijk ouder zijn, getuige de sporen van een kalf in de stijlen. Opvallend zijn ook de klezootjes in het metselwerk naast dit kozijn.

beschrijving per bouwlaag

Onder het huis liggen twee afzonderlijke kelders, respectievelijk onder het voorste en achterste deel van het huis, die onderling zijn verbonden door middel van een smalle, langgerekte keldergang. De voorste kelder lijkt in zijn huidige vorm pas aangebracht te zijn in de jaren vijftig of zestig van de 20ste eeuw. Deze kelder is een rechthoekige ruimte met een betonnen zoldering, die met een breedte van 5,84 meter aanzienlijk smaller is dan het huis. Er moet dus sprake zijn van afzonderlijke kelderwanden of voorzetwanden. Deze betonnen zoldering is waarschijnlijk in de jaren zestig aangebracht. De huidige entree bestaat uit een luikopening in de vloer van de begane grond, die uitkomt in een kleine uitbouw van deze voorste kelderruimte. In de voorgevel is een dichtzetting herkenbaar, die lijkt te wijzen op een voormalige doorgang. Wellicht is dit een aanwijzing voor een oudere kelder op deze plaats. De ketelruimte aan de rechterzijde is momenteel ontoegankelijk. In het achterste deel van deze kelderruimte is een smalle, langgerekte sleuf in het plafond herkenbaar, waarvan de functie onduidelijk is. Deze sleuf bevindt zich ter plaatse van een voormalige pui.

De achterste kelder is een rechthoekige ruimte (breedte: 7,19 m, lengte: 4,02 m), voorzien van een gewapend betonnen plafond (vloer van de begane grond). De geringe hoogte van deze kelderruimte doet vermoeden, dat er sprake is van een souterrain waarvan de zoldering is verlaagd bij de achterwaartse uitbreiding van de winkel op de begane grond (1936). Deze gedachte wordt bevestigd door een tekening van de bestaande toestand op een bouwtekening uit 1906, waar bovendien in deze ruimte nog een gewelf staat getekend. Dit moet een segmentboogvormig gewelf zijn geweest, waarvan de kruin evenwijdig aan de straat lag. De vloer van dit voormalige souterrain bestaat uit rode plavuizen. De wanden zijn afgewerkt met pleisterwerk. In de achtergevel bevinden zich drie openingen, een voormalige buitentrapp (links), een kelderlicht (midden) en een doorgang (rechts). Deze laatstgenoemde doorgang is door het muurwerk gehakt, mogelijk ter plaatse van een kelderlicht. Een gedeelte van de vloer is uitgediept ten behoeve van de plaatsing van een verwarmingsketel. Beide kelderruimten zijn verbonden door middel van een smalle, langgerekte gang. Het vloerniveau van deze gang ligt ongeveer ter hoogte van het vloerniveau van het voormalige souterrain aan de achterzijde. Omdat deze gang uitkomt in het verlaagde gedeelte van de achterste kelder (bij de verwarmingsketel) is sprake van trappen aan het begin en einde van de gang. In het voorste deel van deze gang zijn enkele fragmenten van 18de-eeuwse of vroeg-19de-eeuwse binnenluiken te vinden.

De begane grond is geheel afgewerkt met voorzetwanden en verlaagde plafonds. Vooralsnog zijn daarom alleen enkele gegevens te ontleen aan de bouwtekeningen. Volgens de bouwtekening van 1906 was het pand verdeeld in een langgerekte voorruimte of winkel en een opkamer (waaronder een souterrain). Deze opkamer was onderverdeeld in een tweetal kamertjes, een doorloop naar het

achterhuis en een trappenhuis naar de bovenwoning (toegankelijk via de steeg aan de linkerkant). De verbouwing uit 1906 is niet of slechts zeer gedeeltelijk doorgegaan, zo blijkt uit een tekening uit 1936. De situatie was op dat moment nog niet wezenlijk gewijzigd. Bij de verbouwing van 1936 is de winkel achterwaarts uitgebreid, waarmee deze de gehele oppervlakte van het huis besloeg. De opgang naar de bovenwoning is in een aanbouw tegen de zuidelijke zijgevel geplaatst. Doorverbinding met de achterbouw en de sloop van het onderste gedeelte van de achtergevel hebben plaatsgevonden in 1953, nadat eerdere plannen daartoe uit 1948/1949 niet zijn doorgegaan.

De eerste verdieping heeft momenteel een overwegend 19de-eeuws karakter, maar er zijn duidelijke aanwijzingen dat de indeling is gebaseerd op een oudere opzet. Zo heeft de achterkamer bijvoorbeeld nog een 18de-eeuws deurkozijn (met bijbehorende tweepaneelsdeur). Opvallend is verder het niveauverschil tussen de kamers aan de voorzijde en achterzijde. In het voorste deel van het huis bevinden zich een voorkamer, een kleine achterkamer en een zijkamer, die worden ontsloten door een portaal of verbreding van de gang. De trap naar de zolder is afgeschoten van de achterkamer. Het achterste deel van het huis bevat twee kamers (zuidzijde), die worden ontsloten door een gang (noordzijde). Tussen beide kamers ligt een smalle dwarsgang, die verbinding geeft met het aangebouwde trappenhuis (tegen de zuidelijke zijgevel, 1936).

De voorkamer is een rechthoekige ruimte, waarvan de interieur-afwerking voor het grootste deel is gemoderniseerd in de 20ste eeuw. Van de 19de-eeuwse afwerking resteren nog de schouw met een zwartmarmeren schoorsteenmantel, een eenvoudig stucplafond met een randlijst en het deurkozijn met de tweepaneelsdeur. Opmerkelijk is de koof ter plaatse van de vensters in de voorgevel, die tenminste uit de vroege 19de eeuw moet stammen. Deze koof was noodzakelijk vanwege de toepassing van de te hoge vensters in de voorgevel. Ook de naastgelegen zijkamer is gemoderniseerd, met uitzondering van de betimmering van de vensternebben en de glasdeur (circa 1870/ 1880). Deze kamer heeft eenzelfde koof ter plaatse van het venster als de voorkamer. De achterkamer vertoont geen bijzonderheden. De zoldertrap dateert vermoedelijk uit de 19de eeuw.

Het stucplafond in een van de achterste kamers op de verdieping van het voorhuis.

Ook de beide kamers in het achterste deel van het huis vertonen diverse laat-19de-eeuwse inrichtingselementen. De voorste kamer heeft een stucplafond met een eenvoudige randlijst met bladmotieven en een sierlijk middenornament. De schouw is gemoderniseerd. De gang tussen beide kamers is een restant van het 19de-eeuwse trappenhuis, dat in 1936 kwam te vervallen na de bouw van een zelfstandig trappenhuis tegen de zuidgevel. De achterste kamer is toegankelijk via een deurkozijn met een 18de-eeuwse tweepaneelsdeur. De schouw tegen de achtergevel heeft een 19de-eeuwse zwartmarmeren schoorsteenmantel, hoekkolommen op de boezem en een lijst. Het stucplafond is vernieuwd in historiserende vorm. De gang vertoont geen bijzonderheden, afgezien van het uitgebouwde, 19de-eeuwse toilet. Dit toilet heeft een 18de-eeuwse tweepaneelsdeur, hoogstwaarschijnlijk van elders in het huis afkomstig.

Op de zolder zijn alleen aan de voor- en achterzijde kamers afgescheiden. De voorste kamer ter plaatse van de twee rechter venster-assen in de voorgevel stamt waarschijnlijk uit de 19de eeuw. Opvallend is de verhoogde vloer of 'kist' ter plaatse van de voorgevel, die behoort bij de koof van de voorste twee kamers op de eerste verdieping. De kamers in het achterste deel van de zolder kunnen in opzet uit de 17de eeuw dateren, want er lijkt een duidelijke relatie met de vliering in dit deel van de kap. De wanden en plafonds zijn omstreeks 1986 geheel bekleed met gipsplaten. Het vrijstaande rookkanaal stamt uit de 18de of 19de eeuw. Het middelste deel van de zolder heeft geen onderverdeling, zodat de kapconstructie in volle omvang zichtbaar is.

De kapconstructie van het voorste gedeelte van het voorhuis.

Deze constructie bestaat uit eikenhouten sporenparen, die oorspronkelijk elk waren voorzien van twee hanenbalken. Diverse hanenbalken zijn verdwenen. De sporenparen worden mede ondersteund door de vlieringen, die zijn opgelegd op een stelsel van acht spanten in de vorm van enkelvoudige schaargebinten met krommers. De lage borstweringen zijn gepleisterd. Slechts ter plaatse van

beschadigingen valt baksteen te zien, onder meer in het voorste gedeelte van de zuidgevel (baksteenformaat: ongeveer 31 x 15 x 8 cm, vierlagenmaat: 40½ cm). Er zijn verschillende typen spanten zichtbaar. De voorste reeks van vijf spanten bestaat uit krommers, dekbalken en gebogen korbeels. Opmerkelijk is de geringe dikte van de dekbalken. Het is duidelijk dat men hiervoor dikkere balken in de lengte heeft gespleten (secondair gebruik of hergebruik?). De korbeels zijn zowel aan de boven- als onderzijde verbonden met pengatverbindingen, respectievelijk met drie en vier toognagels. De verbinding tussen spantbeen en dekbalk is steeds geborgd door slechts één toognagel. De sterke nadruk op de verbindingen van de korbeels wordt beschouwd als een vroeg kenmerk, hetgeen een datering in de 15de eeuw waarschijnlijk maakt.³ De flieringen zijn geborgd door lange toognagels, die aan de onder en bovenzijde doorsteken. De nummering bestaat uit gehaalde telmerken, gerekend vanaf de voorgevel I t/m V. Opmerkelijk is dat de spanten III en V relatief dicht bij elkaar staan. Na deze vijf spanten volgt een spant met hergebruikt eikenhout, wat duidelijk herkenbaar is aan de open gaten (van pengatverbindingen).

Het daaropvolgende spant bestaat uit eiken spantbenen, een grenenhouten dekbalk en grenenhouten korbeels, hetgeen wijst op een datering in de 17de eeuw of later. Het laatste spant is geheel van eikenhout, genummerd met rechte en gebroken merken (II). Eén van de windschoren heeft het merk III. In de laatste twee vakken zijn hangbalken aanwezig, die behoren bij een vlieringvloer. Wellicht stammen deze grenenhouten hangbalken nog uit de 17de eeuw.

De kap is meermalen hersteld en aangepast. Op diverse plekken zijn de sporen versplinterd, wat ongetwijfeld het gevolg is van ingeslagen projectielen. De herstellingen stammen mogelijk uit de 17de eeuw, zodat de associatie met het beleg van de bisschop van Munster ('Bommenberend') in 1672 voor de hand ligt. De op steekschoren geplaatste onderslagbalken voor de onderste hanenbalken van de sporenpaaren stammen hoogstwaarschijnlijk uit de 19de eeuw. Verder zijn er in de tweede helft van de 20ste eeuw diverse sporen en balken bijgeplaatst, terwijl bestaande sporenpaaren zijn versterkt door schoorplanken

BESCHRIJVING TUSSENLID

Het tussenlid vormt de verbinding tussen het voorhuis en de achterhuizen. Voor deze achterhuizen zal een afzonderlijke beschrijving worden gemaakt, aangezien deze grotendeels verzelfstandigd zijn. Het tussenlid is een tweelaags aanbouw in een getrapte vorm; de begane grond is groter dan de verdieping. Er is sprake van platte daken, waarbij de onderste functioneert als een balkon.

De zuidgevel van de begane grond is gepleisterd en wit geschilderd (1953), de terugliggende gevel van de eerste verdieping heeft een gepleisterde afwerking met schijnvoegen (19de eeuw). In het gevelgedeelte op de eerste verdieping bevindt zich een balkondeur, voorzien van een tweeruitsbovenlicht. Dit bovenlicht is een restant van het 19de-eeuwse venster op deze plaats, dat in 1953 is verbouwd tot de huidige balkondeur. De noordgevel was niet zichtbaar. Van binnenuit viel te constateren dat er op de eerste verdieping een ijzeren rondvenster aanwezig is (19de eeuw), ingevuld met mousselineglas met stermtieven.

De begane grond van het tussenlid maakt deel uit van de winkelruimte (sedert 1963), die is voorzien van voorzetwanden en verlaagde plafonds van recente datum. Op de eerste verdieping bevindt zich een keukenruimte met een 19de-eeuws karakter (in deze vorm reeds aanwezig op de tekening van 1906). De naastgelegen ruimte was aanvankelijk een trapportaal voor het achterhuis, aar is heringericht tot een badkamer.

WAARDESTELLING

Het voorhuis van Herestraat 67 heeft hoge monumentwaarden, aangezien dit een groot middeleeuws pand met een vrijwel gaaf casco is. Muren, balklagen en kapconstructie zijn nagenoeg compleet aanwezig. Diverse aanpassingen getuigen van een interessante bouwgeschiedenis. Bijzonder zijn de duidelijk herkenbare beschadigingen in de kapconstructie door beschietingen, nagenoeg zeker tijdens

³ Vriendelijke mededeling F. van der Waard.

het beleg van 'Bommenberend' in 1672. Deze beschadigingen bezitten hoge cultuurhistorische waarden.

De voorgevel vertegenwoordigt een belangrijke bouwfase uit de late 18de of vroeg 19de eeuw. Om de status van het pand te onderstrepen heeft men de gevel hoger en rijziger gemaakt dan het pand zelf, zodat aanpassingen noodzakelijk waren in de vloeren. Deze aspecten vertegenwoordigen hoge monumentwaarden. De indeling en interieur-afwerking van de eerste verdieping vertegenwoordigt positieve monumentwaarden, zowel vanwege de ouderdom (18de en 19de eeuw) als vanwege de karakteristieke elementen in het interieur: stucplafonds, schouwen en deuren. De aanbouw van het trappenhuis heeft indifferente monumentwaarden.

De kelders hebben indifferente monumentwaarden, aangezien deze ofwel van zeer recente datum zijn (1953 of 1965) dan wel ernstig beschadigd zijn (restant van souterrain).

AANBEVELINGEN

Nadere documentatie van de kapconstructie is wenselijk, inclusief een datering door middel van dendrochronologisch onderzoek. Bij eventuele verbouwingen is het van belang om het muurwerk en de balklagen nader te documenteren.

Uittreksel uit het bouwdoossier van de Dienst RO/EZ van de gemeente Groningen.

Adres: **Herestraat 67**
Bouwdossiernummer: B 6077

1895

Herestraat F 307. Kad. nr. I 42 en 345.
L.D. de Jong: aanbrenge n winkelpui.

1898

S. Meihuizen. Ophogen achterste gedeelte pand met verdieping met magazijnruimte op bestaande muren.

1906

S. Meihuizen. I 2468. Deels vernieuwen: verplaatsen opgang naar bovenwoning en vergroten achterste gedeelte van de winkel. NIET UITGEVOERD

1935

Brief van eig. J.B. Heinemann uit Den Haag. (Herestraat 67-71, de boekhandel van Lorjé) over riool in gang tussen nr. 67 en 69 (tot voor kort een open goot).

1937

J.H. Bruins. Woning met winkel en bovenwoning. Uitbreiden en deels veranderen: Bouwen aanbouw tegen zuidelijke zijgevel met nieuwe toegang bovenwoning. Veranderen winkelpui. Aanbrengen etalagekasten in voorgevel. Wegbreken van bestaande trap.

1949

expl.: N.V. Nederlandsche Schoen- en Lederfabrieken Bat'a te Best. Uitbreiden van bedrijfs- verkoop- en woonruimten. Van deze verbouwing zijn twee aanvragen waarvan de eerste niet is doorggegaan en de tweede wel.

1953

Bata. Uitbreiden en deels veranderen bestaande winkel- werk- en magazijnruimte en twee bovenwoningen.
- wijzigen indeling b.g.
- maken aanbouw ter vergroting van bedrijfsruime.

1965

N.V. Ned. Schoen- en Lederfabrieken Bata te Best. Nog één bovenwoning als zodanig in gebruik.
- wijzigen indeling b.g.
- vernieuwen etalagepui (verlagen linker etalagevloer)

1975

Wijzigen winkelpui.

1980

Bata B.V. Wijzigen winkelpui.

1986

Tot dat jaar kamerverhuur door eigenaar R.H. Bleker. (Herestr. 36a) Hij wil weer boven gaan wonen.